

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΕΠΑΛ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Το παρακάτω κείμενο (διασκευή) είναι απόσπασμα από συνέντευξη του πρύτανη του Πανεπιστημίου Κρήτης, Γιώργου Γραμματικάκη, στην εφημερίδα «Τα Νέα» (1993).

Ερ.: Κύριε πρύτανη, 48 χρόνια μετά τη ρίψη της βόμβας στη Χιροσίμα, υποστηρίζεται ότι η πυρηνική ενέργεια αποτελεί την ύβριν¹ του ανθρώπινου γένους. Συμφωνείτε;

Απ.: Συμφωνώ και θα έλεγα ότι η λέξη ύβρις με την αρχαιοελληνική της έννοια είναι εντυπωσιακή και χαρακτηρίζει με ακρίβεια το θέμα. Γιατί η πυρηνική ενέργεια είναι πέρα από τα ανθρώπινα μέτρα.

Ερ.: Τι είναι για σας η φοβερή στιγμή της έκρηξης στη Χιροσίμα² και το Ναγκασάκι³;

Απ.: Είναι η στιγμή που σφραγίζει ένα παρελθόν, αλλά ταυτόχρονα αποτελεί και μια μεγάλη προειδοποίηση για το μέλλον. Γιατί, όπως αποδείχθηκε, δεν είχε μόνο θύματα της γενιάς εκείνης, είχε θύματα και στις επερχόμενες γενιές (ακόμη γεννιούνται παιδιά με προβλήματα από τη ραδιενέργεια).

Ερ.: Ποια ήταν η στάση των επιστημόνων στην απόφαση χρήσης της βόμβας στη Χιροσίμα;

Απ.: Αυτό που έχει μείνει, ας πούμε συμβολικά, είναι η αντίρρηση του Αϊνστάιν⁴, ο οποίος στο κάτω κάτω ήταν ο θεωρητικός εφευρέτης της βόμβας. Κράτησε την πιο σωστή και ηθική στάση.

Υπήρχε και μια δεύτερη κατηγορία που τους εκπροσωπεί ο Οπενχάιμερ⁵. Συμμετείχαν στην κατασκευή και συμφώνησαν στη χρήση της βόμβας, αλλά έκτοτε – κι αυτό είναι πάρα πολύ ενδιαφέρον – καταδιώκονται από τύψεις και μάλιστα ο Οπενχάιμερ, ένας από τους λαμπρότερους επιστήμονες, στην ουσία εγκαταλείπει την επιστημονική έρευνα και κηρύσσει πλέον την ειρήνη και

¹ η υπέρβαση του μέτρου, η αλαζονική στάση/συμπεριφορά

² πόλη της Ιαπωνίας, παγκοσμίως γνωστή ως η πρώτη πόλη στην Ιστορία που βομβαρδίστηκε με ατομική βόμβα κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο από τις ΗΠΑ

³ η δεύτερη και τελευταία πόλη στην Ιστορία που βομβαρδίστηκε με ατομική βόμβα, τρεις μέρες μετά τη Χιροσίμα

⁴ Γερμανός φυσικός εβραϊκής καταγωγής, βραβευμένος με το Νόμπελ Φυσικής το 1921. Όπως αποδεικνύεται από τα χειρόγρατά του, έπαιξε ρόλο στη δημιουργία των ατομικών βομβών

⁵ Αμερικανός θεωρητικός φυσικός γερμανικής καταγωγής, γνωστός κυρίως για τη δουλειά του στην κατασκευή της πρώτης ατομικής βόμβας (ο «πατέρας» της ατομικής βόμβας)

τη συναδέλφωση των λαών. Η τρίτη κατηγορία είναι οι κυνικοί⁶, με κυριότερο εκπρόσωπο τον Έντουαρντ Τέλερ⁷, οι οποίοι εξακολουθούν να υποστηρίζουν ότι αυτό ήταν τότε το καθήκον της Αμερικής και υπερασπίζονται σήμερα τη χρήση των πυρηνικών όπλων. Νομίζω ότι επικρατούσα είναι η τρίτη, αφού τα πυρηνικά όπλα εξακολουθούν να κατασκευάζονται και μάλιστα με καινούργιες τεχνικές.

Ερ.: Ας κάνουμε ένα μεγάλο άλμα. Ποια θα είναι η κατάσταση στη γη ύστερα από 100 – 200 χρόνια;

Απ.: Δε θα ξεφύγω από ένα δύσκολο ερώτημα, αλλά θα πω ότι υπάρχουν δυο εναλλακτικές λύσεις. Έχω πει πολλές φορές ότι αυτό που απαιτείται, για να σωθεί ο πλανήτης μας, είναι να αλλάξει η ίδια η ανθρωπότητα. Ορισμένοι νομίζουν ότι, αν περιορίσουμε τη ρύπανση ή τον υπερπληθυσμό και παύσουμε τα πυρηνικά όπλα, θα πάμε σε μια πρόοδο. Κατ' αρχήν η έννοια της προόδου αποδείχθηκε ότι δεν έχει και πολύ νόημα. Με την πρόοδο γίναμε καλύτεροι; Δε γίναμε. Αυτό σημαίνει ότι η αλλαγή πρέπει να είναι τελείως ριζική. Πράγμα που δεν μπορώ να το περιγράψω. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι χρειάζεται να φτάσουμε τα πράγματα στον αντίποδα του σημερινού τρόπου ζωής. Ο άνθρωπος θα «στερηθεί» όλα τα σημερινά αγαθά, πιθανόν και το αυτοκίνητο. Η Γη θα σωθεί με μια μεγάλη μεταστροφή που θα 'ρθει με την απόγνωση του ανθρώπου. Γιατί η εξάντληση των φυσικών αποθεμάτων μπορεί να μοιάζει αργή, αλλά κάποια στιγμή θα γίνει με ανεξέλεγκτο και επιταχυνόμενο τρόπο.

Τάσσομαι με την αισιόδοξη άποψη, ότι θα υπάρξει αντίστροφη πορεία και αναδημιουργία, θα ξανανθίσουν η φιλία, η συλλογικότητα, ο σεβασμός στη φύση, ο έρωτας, οι τέχνες.

[...]

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

A1. Να χαρακτηρίσεις ως Σωστή (Σ) ή Λάθος (Λ) καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με το περιεχόμενο της συνέντευξης που διάβασες:

1. Τα αποτελέσματα της ρίψης βόμβας στη Χιροσίμα αφορούσαν αποκλειστικά τους ανθρώπους που ζούσαν την εποχή εκείνη.
2. Η μετέπειτα στάση των επιστημόνων για τη χρήση βόμβας στη Χιροσίμα δεν ήταν κοινή.
3. Κανείς από τους επιστήμονες που συμμετείχαν στην κατασκευή της βόμβας δεν τάχθηκε υπέρ της ειρήνης.
4. Ο πρύτανης υποστηρίζει πως ο περιορισμός της ρύπανσης, του υπερπληθυσμού και η παύση των πυρηνικών όπλων είναι η λύση, για να σωθεί ο πλανήτης.

⁶ αυτός που χαρακτηρίζεται από παντελή έλλειψη συναισθηματικής ή ηθικής ευαισθησίας

⁷ Ουγγρο – Αμερικανός θεωρητικός φυσικός, γνωστός ως ο «πατέρας» της βόμβας υδρογόνου

5. Ο πρύτανης αμφισβητεί τη σημασία και τη συμβολή της υλικοτεχνικής προόδου στη σωτηρία του πλανήτη.

Μονάδες 15

A2. «Γιατί η πυρηνική ενέργεια είναι πέρα από τα ανθρώπινα μέτρα»: Να ερμηνεύσεις τη συγκεκριμένη φράση του πρύτανη, Γ. Γραμματικάκη, με βάση τα κειμενικά συμφραζόμενα, όπως προκύπτουν από την απάντησή του στην πρώτη ερώτηση που του απευθύνεται.

Μονάδες 10

A3. Έχει διατυπωθεί από πολλούς σύγχρονους στοχαστές η άποψη ότι η επιστημονική και τεχνολογική επανάσταση αποτελεί ευχή και κατάρα για τον άνθρωπο. Με αφετηρία την παραπάνω θέση και σε συνδυασμό με τη συνέντευξη που διάβασες, αλλά και τα προσωπικά σου βιώματα, να γράψεις ένα άρθρο 200 – 250 λέξεων για τη σχολική εφημερίδα, στο οποίο θα καταθέτεις την άποψή σου για το θέμα.

Μονάδες 25

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΛΝΤΟΥΣ ΧΑΞΛΕΪ (1894 – 1963)

Θαυμαστός καινούργιος κόσμος

Ο Άλντους Χάξλεϋ στο βιβλίο του «Θαυμαστός καινούργιος κόσμος» (εκδ. Μέδουσα, 1991) μάς παρουσιάζει ένα εφιαλτικό μέλλον όπου η βιοεπιστήμη και η γενετική έχουν φτάσει σε τέτοιο σημείο που υποκαθιστούν τη φυσική εξέλιξη του ανθρώπινου είδους. Ο χαρακτήρας, η ευτυχία, η κοινωνική του θέση είναι προκαθορισμένα πολύ πριν από τη γέννησή του (από το οπισθόφυλλο του βιβλίου).

Το κτήριο: γκρίζο, τετράγωνο, τριάντα τέσσερα ολόκληρα πατώματα. Και στην είσοδο η επιγραφή: ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΩΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ. Στον θυρεό⁸ το έμβλημα του Παγκόσμιου Κράτους: ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ, ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ, ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ.

Η πελώρια αίθουσα, στο ισόγειο, έβλεπε κατά τον Βορρά. Έξω ήταν καλοκαίρι. Μέσα στην αίθουσα η θερμοκρασία ήταν τροπική. Κι όμως, τι χειμώνας γύρω! Τι παγωνιά! Μια ηλιαχτίδα που ταξίδευε, απ' το μεγάλο παράθυρο, μάταια έψαχνε να βρει κάποια επιφάνεια που να την σκεπάζει κανένα βαρύ, σπλαχνικό υφαντό. Κάποιο ρίγος πνευματικότητας σ' ένα αχνό σχήμα.

Όλα γύρω, χειμωνιά στη χειμωνιά. Τζάμι και νίκελ, και η ζοφερά γυαλισμένη πορσελάνη των επιστημονικών εργαστηρίων. Άσπρες οι φόρμες των εργαζομένων, και τα χέρια τους ντυμένα με

⁸ έμβλημα κράτους, δυναστείας ή παλιάς αριστοκρατικής οικογένειας – συνήθως σε σχήμα ασπίδας και με διάφορες παραστάσεις

γάντια από καουτσούκ στο χρώμα των πτωμάτων. Φάντασμα το φως, παγωμένο λείψανο. Μόνο από τους μπρούντζινους σωλήνες των μικροσκοπίων δανειζότανε μια ουσία κάπως πλούσια και ζωντανή. [...]

«Κι αυτός», είπε ο Διευθυντής ανοίγοντας την πόρτα, «είναι ο Θάλαμος Γονιμοποίησης».

Την ώρα που ο Διευθυντής Επωαστηρίων⁹ και Πληθυσμιακού Προγραμματισμού μπήκε στον θάλαμο, τριακόσιοι Γονιμοποιοί, σκυμμένοι πάνω στα όργανα της εργασίας τους, ήταν βυθισμένοι στη δουλειά τους, μέσα σε μια αποπνικτική, σχεδόν, σιγή, τη σιγή της απόλυτης προσήλωσης, που την διέκοπτε μόνον κάποιος ψίθυρος, ή έστω κι ένα μικρό μηχανικό σύριγμα¹⁰. Μια ομάδα από νέους φοιτητές που μόλις είχαν φτάσει στο Κέντρο, νεαρά ροδομάγουλα ξεπεταρούδια, ακολουθούσαν τον Διευθυντή κατά πόδας, σχεδόν, σαν αυτόματα. Ο καθένας τους κρατούσε ένα σημειωματάριο όπου σημείωνε, με βιάση, τα όσα έλεγε ο διαπρεπέστατος άνδρας. Ναι, είχαν το προνόμιο να αντλούν τη γνώση από την πηγή. Και τι προνόμιο! Ο Διευθυντής Επωαστηρίων και Πληθυσμιακού Προγραμματισμού του Κεντρικού Λονδίνου πάντοτε φρόντιζε να οδηγεί προσωπικά τους νέους φοιτητές στην πρώτη επίσκεψη των διαφόρων τμημάτων.

[...]

«Αυτοί», εξήγησε, «είναι οι Εκκολαπτήρες». Άνοιξε μια μονωμένη πόρτα και τους έδειξε μια σειρά από αριθμημένους δοκιμαστικούς σωλήνες, τοποθετημένους σ' ατέλειωτα ράφια. «Ίδου το εβδομαδιαίο απόθεμα ωαρίων», είπε. «Διατηρούνται σε θερμοκρασία σώματος». Ύστερα άνοιξε μια άλλη πόρτα. «Ενώ οι αρσενικοί γαμέτες¹¹», συνέχισε, «πρέπει να τηρούνται σε θερμοκρασία 35 και όχι 37 βαθμών. Η πλήρης θερμοκρασία σώματος προκαλεί στέρωση¹², διότι τα πειράματα απέδειξαν ότι ορισμένοι τράγοι, περιβεβλημένοι με απόλυτη θερμογένεια¹³, είναι ανίκανοι να τεκνοποιήσουν».

[...]

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

B1. Ποια εντύπωση δημιουργεί στον/στην αναγνώστη/-στρια η περιγραφή του «ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΠΩΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ» ως προς τον εξωτερικό, αλλά και εσωτερικό του χώρο; Να στηρίξεις την απάντησή σου με αναφορές σε χωρία του κειμένου.

Μονάδες 15

⁹ εκκολαπτήριο, ο χώρος που γίνεται η εκκόλαψη των αβγών

¹⁰ ήχος σφυρίγματος

¹¹ σπερματοζωάρια

¹² ιατρική μέθοδος περιορισμού γεννήσεων

¹³ αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος

B2. «Μια ομάδα από νέους ... Και τι προνόμιο!»: Να γράψεις δύο σημεία του αποσπάσματος από τα οποία φαίνεται το προσωπικό σχόλιο του αφηγητή σε σχέση με τα αφηγούμενα από μέρος του. Πώς διαμορφώνουν τα σημεία αυτά, κατά τη γνώμη σου, το ύφος του αποσπάσματος;

Μονάδες 10

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100 – 150 λέξεων.

1. Ο «Θαυμαστός καινούργιος κόσμος» δημοσιεύτηκε το 1932 και περιγράφει μια «δυστοπία», με την έννοια μιας εφιαλτικής μελλοντικής κοινωνίας. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, τα χαρακτηριστικά της; Λαμβάνοντας υπόψη τη χρονολογία έκδοσης του έργου, αλλά και με βάση τις γνώσεις σου για τη σύγχρονή σου πραγματικότητα, θεωρείς ότι μπορούμε να κάνουμε αισιόδοξες προβλέψεις για το μέλλον;

ή

2. Να υποθέσεις πως είσαι ένας από τους φοιτητές του αποσπάσματος που διάβασες. Να γράψεις στο ημερολόγιό σου τα συναισθήματά σου από την ξενάγηση του Διευθυντή στον «Θάλαμο Γονιμοποίησης».

Μονάδες 25